

10.06.2014

Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

Asia: (HE 47/2014 vp.) eduskunnalle laeiksi luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta sekä elintarvikelain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Pro Luomu ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto lakiluonnoksesta luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta ja elintarvikelain 3 ja 5 §:n muuttamisesta esittää lausuntonaan seuraavaa:

Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Euroopan unionin luonnonmukaista tuotantoa koskevan sääntelyn tarkoituksena on kuluttajien luottamuksen varmistaminen takaamalla tuotteiden aitous, sekä varmistaa tuottajille tasapuolisen kilpailun edellytykset sekä sisämarkkinoiden toimivuus).

Tavoitteena on taata tuotteiden aitous vaikuttavalla ja tehokkaalla valvonnalla. Valvonnan on myös oltava toimijoille tasapuolista sekä kattavasti saatavilla kaikissa osissa maata.

Ehdotus perustuu viranomaisjärjestelmään, jossa valvontaa jatkettaisiin nykyisissä valvontaviranomaisissa Eivirassa, ELY-keskuksissa ja Valvirassa. Tarkastusten toteuttamisessa jatkettaisiin edelleen tehtävään valtuutettujen tarkastajien käyttöä, koska se mahdollistaa riittävän joustavuuden tarkastusmäärien muuttuessa.

Pro Luomu ry pitää esityksen tavoitetta tarkoituksenmukaisena. Valvonta on keskeinen tekijä luomutuotteiden aitouden ja siten kuluttajien luottamuksen turvaamisessa. Valvonnan on oltava myös kustannustehokasta, jotta se ei tarpeettomasti lisää luomutuotannon kustannuksia. Lisäksi valvonnan tulee olla tasapuolista, vaikuttavaa ja tarjolla kaikissa osissa maata.

Pro Luomu ry pitää ehdotusta viranomaisvalvonnan jatkamisesta perusteltuna. Suomessa luomuvalvonta toteutetaan nykyisinkin viranomaisten toimesta ja ehdotuksen mukaisesti samat viranomaiset jatkaisivat valvontaa. Kuluttajien luottamus luomuvalvontaan on arvioidemme mukaan kohtuullisen hyvä. Osa suomalaisista epäilee luomun aitoutta, mutta se kuvastanee enemmän tietämättömyyttä luomusta ja sen valvontajärjestelmästä kuin epäluottamusta nykyiseen viranomaisvalvontaan. Suomessa yleisesti luotetaan viranomaisvalvontaan, joten ehdotus pikemminkin vahvistaa kuin heikentää kuluttajien luottamusta.

Kustannustehokkuus, erityisesti laaja ostopalveluiden käyttö, viranomaisille kuuluva velvollisuus neuvoa säädöksiin liittyvissä asioissa sekä meneillään oleva EU:n luomulainsäädännön uudistus puoltavat myös viranomaisvalvonnan jatkamista.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tarkastuksen saa tehdä vain valvontaviranomainen. Tällaisissa tiloissa tarkastus saadaan toimittaa vain, jos on perusteltua syytä epäillä tämän lain tai 1§:ssä mainitun Euroopan unionin lainsäädännön säännöksiä rikotun tai rikottavan tässä laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla ja tarkastus on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. (13 §).

Tämä pykälän kohta lopettaa pienimuotoisen luomutuotteiden valmistuksen kotikeittiöissä. Luomumarkkinan kasvulle tällä ei ole suurta merkitystä, mutta tämä vähentää mahdollisuuksia kokeilla luomutuotteiden valmistusta pienimuotoisesti ja/tai tuottaa vähäisiä määriä luomutuotteita paikallisille markkinoille ilman investointeja tuotantotiloihin.

Pro Luomu esittää, että toimijan pyynnöstä valvontaviranomainen voisi suorittaa luomuvalvonnan myös kotikeittiössä.

Nykyiseen valvontaan liittyvät ongelmat

Pro Luomu haluaa kiinnittää huomiota luomuvalvonnassa havaittuihin ongelmiin, jotka heikentävät luomuvalvonnan vaikuttavuutta ja saattavat muodostua pullonkaulaksi hallituksen asettamien luomualan kasvutavoitteiden toteutumiseksi.

Puutteellinen ohjeistus ja tiedotus luomusäädöksiin liittyvissä asioissa.

Luomua säätelevän lainsäädännön hallitseminen vaatii osaamista ja jatkuvaa valppautta. Useimmilla luomutuotannosta tai –valmistuksesta kiinnostuneilla toimijoilla on vilpitön halu toimia säädösten mukaisesti. Tästä huolimatta säädösten yksityiskohdat ja niiden tulkinta aiheuttavat sen, että valvonnassa havaitaan tahattomia poikkeamia.

Viranomaiset ovat veloitettuja antamaan neuvontaa säädöksiin liittyvissä asioissa. Tämä ei kuitenkaan nykyisin toteudu riittävässä määrin. Lisäksi on epäselvyyttä siitä, antaako säädösten hyväksyttävän tulkinnan ELY-keskus vai Evira.

Eri ELY-keskukset tulkitsevat sääntöjä eri tavoin, minkä vuoksi ohjeistukset ja käytännöt eri alueilla poikkeavat.

Päätösten hitaus

Toimijan tulee saada päätökset luomuvalvontaan hyväksymisestä ja vuosittaisen tarkastuksen hyväksymisestä määräajan puitteissa. Nykyisin päätökset alkutarkastusten hyväksymisestä sekä asiakirjaselvitykset viipyvät yli säädetyn määräajan.

Ankarat seuraamukset

Luomuvalvonta aiheuttaa turhautumista ja jopa pelkoa osalle toimijoista. Nykyinen sanktiointikäytäntö rankaisee ankarasti myös niitä toimijoita, joissa sääntöjen laiminlyönti johtuu inhimillisestä virheestä, eikä millään tavalla vaaranna luomuvalvonnan tarkoitusta taata kuluttajille aidot luomutuotteet. Osa toimijoista kokee jopa oikeusturvansa vaarantuneeksi. Vain harva lähtee valittamaan päätöksistä tai epäasiallisesta

kohtelusta, koska valitustie on pitkä ja raskas. Luomuvalvonnasta kulkeutuu tietoa tukivalvontaan, mikä aiheuttaa sen, että käytännössä luomuviljelijät ovat 100 %:sti tukivalvonnassa, kuin muutoin vain murto-osa viljelijöistä joutuu tukivalvonnan kohteeksi.

Esityksiä havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi

Pro Luomu ry katsoo, ettei lakiehdotus tuo selkeää parannusta edellä havaittuihin ongelmakohtiin. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti luomutuotannon tulisi Suomessa lisääntyä merkittävästi. Jotta tämä olisi mahdollista ja luomutuotannosta entistä suurempi osa päätyisi myös markkinoille, luomuvalvonnan toteuttamiseen tulee varata riittävästi asiantuntevia henkilöitä.

Pro Luomu ry esittää, että

- asiantuntemusta vahvistetaan keskittämällä erityisesti luomukotieläintuotannon päätöksiä yhteen tai muutaman ELY- keskuksen
- valvontaviranomaisille taataan riittävät resurssit hoitaa lakiesityksen mukainen tehtävä
- valvonnan toimeenpanossa ja kehittämisessä edelleen vahvistetaan hyvin alkanutta yhteistyötä ja vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa.

Lisäysaineistorekisteri

Lisäysaineisto aiheuttaa eniten seuraamuksia luomuvalvonnassa. Keskeinen ongelma on luonnonmukaisesti tuotetun lisäysaineiston vähäinen määrä, jonka vuoksi joudutaan turvautumaan poikkeuslupiin ja käyttämään tavanomaista siementä. Lisäysaineistorekisterin ja siihen liittyvän poikkeuslupakäytännön tulee edesauttaa luomusiementuotantoa, tarjontaa ja käyttöä, mutta toisaalta liian suppea siemenvaikoima ei saa rajoittaa hyvälaatuisen sadon tuottamista eikä aiheuttaa kohtuuttomia käytännön hankaluuksia viljelijöille ja siemenliikkeille.

Laki elintarvikelain muuttamisesta

Pro Luomu ry kannattaa luomua koskevan markkinavalvonnan selkeyttämistä. Erityisen tärkeää se on ateriapalveluiden osalta, koska ne eivät kuulu luomuvalvonnan piiriin.

Kauniaisissa 10.6.2013 Pro Luomu ry

Marja-Riitta Kottila

toiminnanjohtaja